

Klimat- och näringslivsdepartementet

103 33 Stockholm

Nya samverkansformer, modern byggnads- och reparationsberedskap – för ökad försörjningsberedskap (SOU 2025:68)

(KN2025/01284)

Utifrån de utgångspunkter Försäkringskassan har att beakta, har myndigheten följande synpunkter.

Sammanfattning

Försäkringskassan ställer sig positiv till förslaget att regeringen ska ge Boverket, tillsammans med Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB, i uppdrag att utreda förutsättningar att inrätta förstärkningsresurser för ökad byggnads- och reparationsberedskap och föreslå hur dessa ska utformas och finansieras.

Försäkringskassan ser också positivt på förslaget att de statliga beredskapsmyndigheterna (utöver länsstyrelserna), ska tillföras resurser motsvarande en årsarbetskraft per myndighet, för att skapa förmåga att upprätthålla en byggnads- och reparationsberedskap och för samordning av åtgärder inom denna.

Försäkringskassan vill, i fråga om vilka varor och tjänster som har väsentlig betydelse för upprätthållandet av samhällsviktig verksamhet, särskilt understryka vikten av den digitala infrastruktur som är nödvändig för att upprätthålla samhällets funktionalitet även under fredstida krissituationer, höjd beredskap, och ytterst krig, och betydelsen av myndighetens uppdrag att erbjuda andra myndigheter samordnad och säker it-drift.

Försäkringskassan anser att myndigheten, inom ramen för Boverkets föreslagna uppdrag att utreda frågan om eventuell civilplikt inom byggnads- och reparationsberedskapen, bör få möjlighet att lämna synpunkter och erfarenheter till Boverket i eventuella frågor som rör förutsättningar för civilpliktig personal och deras tjänstgöring.

För Försäkringskassan är det inte möjligt att i nuläget, utifrån de osäkerheter som finns, göra en beräkning av tillkommande administrativa kostnader hänförliga till myndighetens hantering av dagpenning och familjebidrag till civilpliktiga, för det fall ett beslut om civilplikt inom byggnads- och reparationsberedskapen skulle fattas.

Försäkringskassan föreslår att kostnaderna, hänförliga till myndighetens administration av försvarsförmånerna, ska finansieras med förvaltningsanslag.

Försäkringskassan lämnar också vissa synpunkter i övrigt, bland annat hänförliga till frågan om byggnads- och reparationsberedskap i förhållande till lokaler som förhyrs av statliga myndigheter, däribland Försäkringskassan.

2.1 Varför är det viktigt att identifiera samhällsviktiga varor och tjänster?, 2.2 Nya tider kräver nya arbetssätt och 2.3 Hur säkerställs en tillräcklig försörjning för att upprätthålla samhällsviktig verksamhet?

I utredningens direktiv anges att uppdraget bland annat består i att kartlägga vilka varor och tjänster som har väsentlig betydelse för upprätthållandet av samhällsviktig verksamhet. I betänkandet görs bedömningen att det inte fyller något syfte och inte heller är lämpligt att göra en sådan sammanställning inom ramen för en offentlig utredning. Utredningen väljer i stället att föra en mer principiell diskussion om vikten av vissa produkt- och tjänsteområden.

Försäkringskassan vill, när det gäller vilka varor och tjänster som har väsentlig betydelse för upprätthållandet av samhällsviktig verksamhet, särskilt betona vikten av den digitala infrastruktur som är nödvändig för att upprätthålla samhällets funktionalitet även under fredstida krissituationer, höjd beredskap, och ytterst krig. Det gäller framförallt verksamhetskritisk digital infrastruktur som it-drift. Försäkringskassan har sedan 2017 regeringens uppdrag att erbjuda andra myndigheter samordnad och säker it-drift. I dagsläget tillhandahåller myndigheten it-tjänster till över 70 andra myndigheter. De tjänster som tillhandahålls inom samordnad och säker it-drift har betydande påverkan på dessa myndigheter, inklusive deras elektroniska kommunikationer.

3.6 Allmän hänsyn till försörjningsberedskap

Försäkringskassan noterar att förslaget att i bland annat lagen (2016:1145) om offentlig upphandling, LOU, och lagen (2011:1029) om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet, LUF, införa ett krav på att en upphandlande myndighet eller enhet ska beakta försörjningsberedskapsaspekter, om upphandlingens art motiverar det, kommer att innebära behov av uppdaterade rutiner på myndigheten. Försäkringskassan bedömer att kravet i sig inte kommer att vara kostnadsdrivande såvitt avser själva processen på myndigheten. Beaktandekravet bedöms dock kunna få konsekvenser på priset i de anbud som Försäkringskassan får.

3.7.3 Nya uppgifter till Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

I betänkandet föreslås att varje myndighet ska rapportera till MSB när den ingår, ändrar eller avslutar försörjningsberedskapsavtal. Det föreslås också att de sektorsansvariga myndigheterna ska lämna det underlag och stöd som behövs för att MSB ska kunna upprätta en allmän prioriteringsordning för försörjningsberedskap och på förfrågan från offentliga och privata aktörer bistå med bedömningar över lämplig prioritering och fördelning av tillgängliga offentliga resurser i händelse av allvarliga försörjningsavbrott.

Försäkringskassan bedömer att de nya informations- och rapporteringsskyldigheter till MSB som föreslås föras in i förordningen (2022:524) om statliga myndigheters beredskap inte kommer att vara kostnadspåverkande för Försäkringskassan. Skyldigheterna kommer dock att ställa krav på en uppdaterad avtalshantering på myndigheten.

4.2.3 Vad vi menar med byggnads- och reparationsberedskap

I betänkandet anges att byggnads- och reparationsberedskap innebär en förmåga hos aktörer att självständigt, eller genom anlitande av utomstående aktörer, planera, projektera och utföra byggnads- och anläggningsarbeten samt tillhandahålla material, maskiner samt övrig utrustning och produkter vid fredstida krissituation och höjd beredskap. Utredningen bedömer att ansvaret för att upprätthålla byggnads- och reparationsberedskapen omfattar de byggnader, anläggningar och den infrastruktur som behövs för att bedriva samhällsviktig verksamhet vid fredstida krissituationer och verksamhet för totalförsvaret. Man bedömer också att detta ansvar ingår i det ansvar som berörda aktörer redan har i enlighet med nuvarande regelverk som rör krisberedskapen och totalförsvaret. Samtidigt konstateras att ansvariga för viss samhällsviktig verksamhet eller verk-

samhet inom totalförsvaret är beroende av att andra aktörer upprätthåller en byggnads- och reparationsberedskap inom sina områden.

Försäkringskassan konstaterar i denna del att statliga myndigheter inte får äga sina lokaler. Det innebär att Försäkringskassan hyr lokaler som annan tillhandahåller, underhåller och reparerar. Försäkringskassan ansvarar vanligtvis för de installationer och inventarier som myndigheten har i en byggnad. I vissa fall har myndigheten gjort investeringar i annans fastighet, såsom till exempel reservkraft. Om Försäkringskassan ska styra sina förhållanden såvitt avser beredskap inom området reparation kan det endast ske i upphandlingen av lokaler (anskaffning eller omförhandling). Det är där som myndigheten kan ställa krav på fastighetsägare att de ska ha beredskap inom området reparation vid kris och krig.

4.3.2 Boverket, tillsammans med MSB, utreder förutsättningar för att inrätta en förstärkningsresurs för ökad byggnads- och reparationsberedskap

Försäkringskassan ser positivt på förslaget att regeringen ska ge Boverket, tillsammans med MSB, i uppdrag att under 2026 (snabbspår) utreda förutsättningar att inrätta förstärkningsresurser för ökad byggnads- och reparationsberedskap och föreslå hur dessa ska utformas och finansieras. Försäkringskassan ser också positivt på förslaget att dessa myndigheter, under uppdragets gång, ska inhämta underlag om samlade behov och förmågor inom respektive beredskapssektor från de sektorsansvariga myndigheterna, där Försäkringskassan ingår. Försäkringskassan föreslår att underlag därutöver bör hämtas in från myndigheten när det gäller hur förstärkningsresurserna ska utformas och finansieras, utifrån Försäkringskassans verksamhet med administrering av vissa försvarsförmåner.

4.3.3 Kommuner, regioner, länsstyrelser, civilområdesansvariga länsstyrelser samt berörda beredskapsmyndigheter behöver tillföras resurser

Försäkringskassan ställer sig positiv till förslaget att de statliga beredskapsmyndigheterna (utöver länsstyrelserna) ska tillföras resurser motsvarande en årsarbetskraft (totalt 46 årsarbetskrafter) för att skapa förmåga att upprätthålla en byggnads- och reparationsberedskap och för samordning av åtgärder inom denna.

4.3.5 Möjligheten till civilplikt inom byggnads- och reparationsberedskapen utreds

I betänkandet föreslås att regeringen ska ge Boverket i uppdrag att under två år från januari 2026 utreda behovet av personalförstärkning, inklusive behovet av och förutsättningar för civilplikt för upprätthållande av förmåga inom byggnads- och reparationsberedskapen. Om behov finns, ska de förberedande åtgärder som behövs för att ett system med civilplikt ska komma på plats genomföras.

I betänkandet anges att när Boverket utför detta uppdrag ska synpunkter och erfarenheter hämtas in från vissa aktörer. Försäkringskassan noterar att myndigheten inte är med bland de aktörer som uttryckligen räknas upp här. Försäkringskassan anser att myndigheten, när det gäller eventuella frågor som rör förutsättningar för civilpliktig personal och deras tjänstgöring, bör få möjlighet att lämna synpunkter och erfarenheter till Boverket. Anledningen till det är att ett eventuellt vägval för hur personal ska tillföras (genom mönstring eller annan utredning än mönstring) styr vilka förmåner en civilpliktig har rätt till enligt förordningen (1995:239) om förmåner till totalförsvarspliktiga.

Om det blir aktuellt med civilplikt inom byggnads- och reparationsberedskapen vill Försäkringskassan tillägga följande.

Försäkringskassan betalar ut dagpenning och familjebidrag till bland annat civilpliktiga. Innan utbetalning av dagpenning och familjebidrag till civilpliktiga kan ske krävs vissa praktiska förberedelser. Bland annat måste en civilpliktsmyndighet, i god tid innan even-

tuella utbildningar startar, ta kontakt med Försäkringskassan för att upparbeta överenskommelser för avtal om avisering och fakturering. Myndighetens erfarenhet är att denna hantering tar förhållandevis lång tid. Försäkringskassan behöver också resurser för att hantera detta. Ett alternativ är att civilpliktsmyndigheten samordnar sina aviseringar och fakturering via MSB, som redan har den kontakten med Försäkringskassan.

I Försäkringskassans befintliga it-system för hantering av dagpenning till totalförsvarspiktiga finns inte plats att lägga till fler aktörer. Det innebär att ett nytt system måste utvecklas för att tillkommande aktörer ska kunna avisera om tjänstgöring för sina civilpliktiga och få fakturor för kostnader från Försäkringskassan maskinellt. Försäkringskassan har för avsikt att under 2026 påbörja utvecklingen av ett sådant nytt it-system för hantering av all dagpenning med plats för fler aktörer.

För Försäkringskassan kommer uppdraget att handlägga och betala ut förmåner till civilpliktiga att medföra en upp- och utbyggnadsfas. Eftersom förslagen i aktuellt betänkande fortfarande innehåller stora osäkerheter, bland annat när det gäller eventuell omfattning av civilplikt, är det inte möjligt för Försäkringskassan att i nuläget göra en beräkning av tillkommande kostnader. Försäkringskassan kommer dock att behöva tillföras utökade resurser för en eventuell sådan tillkommande hantering.

När det gäller själva finansieringsfrågan anser Försäkringskassan att den administration som krävs för att på ett rättvisande sätt fördela kostnaderna, hänförliga till Försäkringskassans administration av försvarsförmånerna, mellan alla berörda aktörer i ett utbyggt civilt försvar kan bli arbetskrävande. Det finns därför skäl att överväga om en högre samhällsekonomisk effektivitet kan uppnås genom en annan ordning än avgiftsfinansiering. Försäkringskassan föreslår att verksamhetskostnaderna för försvarsförmånerna ska finansieras med förvaltningsanslag. Detta har påtalats av myndigheten även i ett tidigare remissvar.¹

Beslut i detta ärende har fattats av ställföreträdande rättschef Sara Bratberg i närvaro av avdelningschef Stefan Blom, avdelningschef Andreas Spång och rättslig expert Susanne Hansson, den senare som föredragande.

Sara Bratberg

Susanne Hansson

¹ Se Försäkringskassans remissvar avseende betänkandet *Polisiär beredskap i fred, kris och krig* (SOU 2025:57).